

Frida Kahlo & Gisèle Freund

Iconen van de portretkunst

Rob Luckerhof

WALBURGERS

Inhoud

Inleiding | p. 06

Deel I

Jeugdijaren | p. 10

De jeugdijaren van Frida Kahlo | p. 13

De jeugdijaren van Gisèle Freund | p. 23

Deel II

De jaren 1930 | p. 32

Het huwelijk van Frida & Diego | p. 35

Fotograaf in Parijs | p. 52

De tentoonstellingen in New York en Parijs | p. 75

Deel III

De jaren 1940 | p. 82

Frida's doorbraak als kunstenaar | p. 85

Gisèle's jaren in Zuid-Amerika | p. 90

Deel IV

De jaren 1950 | p. 102

Portret van een vriendschap | p. 105

Viva la vida | p. 116

Verder Lezen | p. 120

Illustraties | p. 122

Inleiding

Op 17 februari 1939 organiseert de Duits-Franse fotograaf Gisèle Freund in de Parijse boekhandel van haar vriendin Adrienne Monnier haar eerste fototentoonstelling. Ze is in 1933 vanuit Duitsland naar Parijs gevlucht en heeft in het afgelopen jaar een aantal portretfoto's in kleur gemaakt van beroemde Franse schrijvers. Monnier heeft haar boekhandel met vijftig gehuurde stoelen omgebouwd tot een filmzaaltje, waarin de top van de Franse schrijverswereld heeft plaatsgenomen.

Gisèle bedient de diaprojector en is nerveus. Hoe zou de reactie zijn op haar persoonlijke interpretatie van al deze beroemdheden? Ze heeft bij haar fotosessies vooral gezocht naar hun kwetsbare momenten. De sfeer is haast jolig te noemen. Niemand is echt enthousiast over het eigen portret, maar wel lacherig over dat van anderen. Maar haar portretfoto's zijn zo bijzonder, dat de literatuurgeschiedenis over die tijd er nooit meer omheen zal kunnen. De tentoonstelling markeert het begin van haar stormachtige carrière als beroepsfotograaf en journalist.

Op een steenworpafstand vindt een maand later, op 10 maart 1939, in een galerie de eerste tentoonstelling in Europa plaats van de Mexicaanse schilderes Frida Kahlo. Een jaar eerder heeft ze haar eerste tentoonstelling in een galerie in New York gehad. Ze is aan het begin van haar carrière en staat nog volledig in de schaduw van haar echtgenoot Diego Rivera, de beroemde schilder van monumentale muurfresco's in Mexico. André Breton, schrijver en tevens voorman van het surrealisme, heeft haar naar Parijs gehaald, omdat hij in Mexico onder de indruk raakte van haar 'surrealistische' werk.

Ze is kwaad. Breton heeft haar expositie een zwaar Mexicaans accent gegeven door er allerlei andere Mexicaanse kunstwerken aan toe te voegen. Haar eigen werk is hier-

door ondergesneeuwd geraakt. En commercieel gezien is de tentoonstelling ook al geen succes. Teleurgesteld keert ze terug naar Mexico.

Twee beginnende dertigers bij de start van hun carrière. Of ze elkaars tentoonstellingen bezocht hebben, is niet bekend, maar het is onwaarschijnlijk.

Tien jaar later ontmoeten ze elkaar echter in Mexico. In 1950 reist Gisèle Freund naar Mexico-Stad om daar een lezing te geven over Franse literatuur. Ze is van plan er maar hooguit twee weken te blijven, maar het wordt een verblijf van twee jaar. In die periode maakt ze een indrukwekkende, lang verborgen gebleven, serie portretfoto's van Frida Kahlo, met wie ze een intense en vermoedelijk intieme relatie ontwikkelt.

Twee iconen van de portretkunst. In dit boek wordt een dubbelportret van hun levensloop gegeven, alsmede een portret van hun vriendschap. Frida Kahlo (1907-1954) is in de afgelopen vier decennia uitgegroeid tot een van de beroemdste vrouwelijke kunstenaars ooit. Grote overzichtstentoonstellingen van haar werk in Mexico, de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en Japan leidden in de jaren tachtig tot haar internationale doorbraak als schilderes. Haar kleurrijke zelfportretten zijn inmiddels miljoenen waard. Maar ook rond haar persoon ontstond een ware cultus. Haar vrijgevochten geest maakte haar tot een symbool voor het feminisme. Talloze publicaties over haar leven en haar vrije huwelijk met de Mexicaanse kunstenaar Diego Rivera zagen het licht. De *hype* rond Frida Kahlo heeft inmiddels ook geresulteerd in een permanente stroom van *merchandising*. In Nederland kwam de aandacht voor Frida Kahlo relatief laat op gang, maar wordt nu meer dan goed gemaakt door twee grote tentoonstellingen in

2021/2022 in het Cobra Museum voor Moderne Kunst en het Drents Museum.

De fotograaf en journalist Gisèle Freund (1908-2000) overleefde haar vriendin Frida Kahlo bijna vijftig jaar. Haar unieke portretfotografie van veelal beroemde schrijvers en fotoreportages voor tijdschriften als *Life* kregen vanaf de jaren zestig internationaal grote waardering.

Haar fotoserie van Frida Kahlo (en Diego Rivera) hield ze echter lang in portefeuille. Pas na haar dood werden deze foto's in boekvorm gepubliceerd, met een korte toelichtende tekst die Gisèle in 1952 al geschreven had. Over haar relatie met Frida Kahlo laat ze in deze tekst echter niets los, geheel en al passend bij haar opvatting dat de buitenwereld niets met haar privéleven te maken had.

In de veelgeprezen biografie *Frida Kahlo* (1983) van Hayden Herrera komt Gisèle Freund niet voor. Kennelijk is de auteur er niet in geslaagd om informatie over hun relatie los te krijgen. Pas in de biografie *Gisèle Freund* (2008) van Bettina de Cosnac wordt hieraan enige aandacht besteed.

Het leven en werk van Frida Kahlo en Gisèle Freund, opgegroeid in totaal verschillende continenten, worden in dit boek naast elkaar gelegd en chronologisch gevolgd. Het is tegelijk de eerste Nederlandse publicatie over Gisèle Freund. Het levert een fascinerend en verrassend beeld op van hun overeenkomsten en raakvlakken in milieu, opvoeding, lichamelijke handicaps, politiek engagement, erotische geaardheid en passie voor kleur en portretkunst. En gaandeweg worden de contouren zichtbaar van een tot nu toe onderbelicht gebleven vriendschap tussen twee vrouwen, die een belangrijke rol hebben gespeeld in de kunstgeschiedenis van de twintigste eeuw.

Deel I

Jeugdjaren

De leeftijdsgenoten Gisèle Freund (geb. 1908) en Frida Kahlo (geb. 1907) groeien op in verschillende werelddelen en culturen, maar beiden in revolutionaire tijden. In Duitsland speelt de Eerste Wereldoorlog, gevolgd door de roerige periode van de Weimar Republiek, met op de achtergrond de ontregelende situatie van de Russische Revolutie. In Mexico de Mexicaanse Revolutie, gevolgd door een langdurige burgeroorlog. Het zijn ontwikkelingen die duidelijk hun sporen zullen nalaten in de latere politieke overtuiging van Gisèle en Frida.

Er zijn meer parallellen in de jeugdijaren van de twee vrouwen aan te wijzen. Beiden vechten ze zich door een periode van kinderverlamming heen, die hun leren met heftige pijnen te leven. Voor Frida komen daar nog de levenslange gevolgen van een zwaar verkeersongeluk bij. En beiden hebben opvallend genoeg Duitse vaders met een brede culturele belangstelling, wat van grote invloed zal zijn op hun artistieke ontplooiing.

P. 11 In de zomer van 1926 schildert Frida haar eerste zelfportret, dat zij aan Alejandro schenkt.

Frida Kahlo, *Zelfportret met fluwelen jurk*, 1926.

De jeugdjaren van Frida Kahlo

Frida's vader, Guillermo Kahlo (1872-1963), was een in 1891 naar Mexico geëmigreerde Duitser. Zijn ouders waren Hongaarse joden uit Arad, die naar Baden-Baden in Duitsland geëmigreerd waren. Vanaf zijn kindertijd leed hij aan aanvallen van epilepsie. Als zijn moeder overlijdt en zijn vader hertrouwt, besluit hij te emigreren. Op 19-jarige leeftijd komt Wilhelm, die zijn naam later omdoopt in 'Guillermo', zonder geld en bezittingen aan in Mexico. In 1894 trouwt hij met de Mexicaanse Matilde Calderón, een collega in de juwelierszaak waar hij werkzaam is. Haar vader is een fotograaf van Indiaanse afkomst.

Matilde is een mooie vrouw, zeer christelijk ingesteld, intelligent, maar vrijwel ongeletterd. Guillermo is weliswaar joods opgevoed, maar qua overtuiging atheïst. Zijn vrouw stimuleert hem om fotograaf te worden. Haar vader leent hem een camera, en de twee mannen gaan direct op pad om foto's te maken van de inheemse en koloniale architectuur.

Tussen 1904 en 1908 legt Guillermo in opdracht van de Mexicaanse regering met nieuwe Duitse camera's en meer dan negenhonderd glasplaten het architecturale erfgoed van Mexico vast, en dat levert hem geen windeieren op. De toenmalige dictator Porfirio Díaz gebruikt de foto's bij de viering van de 100-jarige Mexicaanse onafhankelijkheid in 1910. Guillermo wordt daarmee de eerste officiële fotograaf van cultureel Mexico. Met het verdiende geld bouwt hij in 1904 zijn 'blauwe huis' (Casa Azul) in Coyoacán, een buitenwijk van Mexico-Stad, waarin nu het Frida Kahlo Museum is gevestigd.